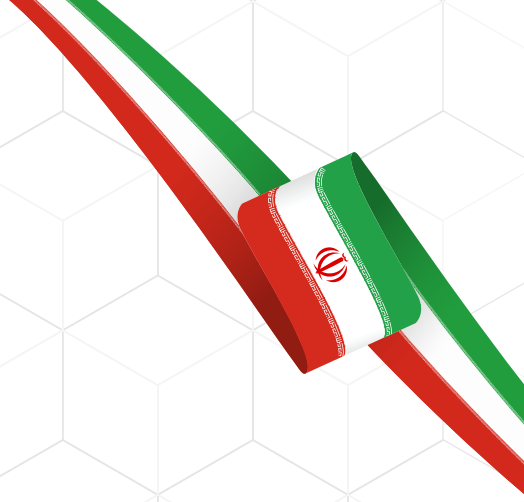

مؤسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

شناسایی و تحلیل پیشران های کلیدی آمایش منطقه ای

(براساس تحلیل های کمی و آینده پژوهی)

استان کرمانشاه

مهر ۱۴۰۲

استان کرمانشاه

یکی از اهداف اصلی آمایش سرزمین و برنامه‌های کلان توسعه کشور تاکید بر گسترش فعالیت‌های صنعتی در فضای جغرافیایی و تخصص‌یابی منطقه‌ای برای شکل‌گیری تقسیم کار فضایی است. تمرکز فعالیت‌های صنعتی در چند نقطه خاص کشور و توزیع نامتوازن آنها در پهنه سرزمین به یکی از مهم‌ترین چالش‌های، فراروی سیاست‌گزاران و آحاد مردم تبدیل شده است. در واقع سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی صحیح اقتصادی در هر کشوری مستلزم شناخت امکانات و قابلیت‌های تولیدی و تجاری مناطق مختلف است. براین اساس مستند حاضر به بررسی نتایج «طرح شناسایی و تحلیل پیشران‌های کلیدی آمایش منطقه‌ای براساس تحلیل‌های کمی و آینده‌پژوهشی» به تفکیک استان‌ها به ترتیب فهرست ذیل ارائه شده است.

- بخش ۱. اولویت‌ها و مزیت‌های تولیدی استان براسناد مصوب ملی و استانی آمایش سرزمین؛
- بخش ۲. مشخصات عمومی استان (جمعیت، مساحت و تخصص‌های عمده استان)؛
- بخش ۳. بررسی شاخص‌های تخصص منطقه‌ای؛
- بخش ۴. نتایج مطالعات آینده‌پژوهی.

بخش ۱

حوزه‌های دارای اولویت توسعه صنعت، معدن و تجارت استان براساس مطالعات آمایش سرزمین

شهرستان‌ها یا نقاط مستعد توسعه	عنوان فعالیت	حوزه
اسلام‌آباد غرب، دالاهو، صحنه	صنایع غذایی	صنعت
روانسر، کرمانشاه، گیلانغرب	منسوجات	
کرمانشاه	دباغی و عمل‌آوردن چرم	
سرپل ذهاب، کرمانشاه	تولید چوب و محصولات چوبی	
اسلام‌آباد غرب، کرمانشاه، هرسین	تولید کاغذ و محصولات کاغذی	
کرمانشاه	انتشارات و چاپ	
کرمانشاه	صنایع تولید زغال‌کک - پالایشگاه‌های نفت و سوخت‌های هسته‌ای	
کرمانشاه، صحنه	صنایع تولید مواد و محصولات شیمیایی و پتروشیمی و دارویی	
اسلام‌آباد غرب، پاوه، روانسر، سرپل ذهاب، کرمانشاه، کنگاور، هرسین	صنایع لاستیک و پلاستیک	
ثلاث باباجانی، جوانرود، دالاهو، سرپل ذهاب، سنقر، صحنه، قصرشیرین، کرمانشاه، کنگاور، گیلانغرب، هرسین	تولید سایر محصولات کانی غیرفلزی	
صحنه، کرمانشاه، هرسین	تولید فلزات اساسی	
سرپل ذهاب، سنقر، کرمانشاه، هرسین	تولید محصولات فلزی فابریکی بجز ماشین‌آلات و تجهیزات	
جوانرود، روانسر، کرمانشاه	تولید ماشین‌آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر	
کرمانشاه	تولید ماشین‌آلات و دستگاه‌های برقی طبقه بندی نشده در جای دیگر	
کرمانشاه	تولید تجهیزات پزشکی و اپتیکی	
صحنه، کرمانشاه	تولید وسایل نقلیه موتوری و تریلر و نیم تریلر	
پاوه، کرمانشاه	تولید مبلمان و مصنوعات طبقه بندی نشده در جای دیگر	
قصرشیرین، کرمانشاه	صنایع بازیافت	معدن
هرسین	استخراج سنگ‌های فلزی (آهن، منگنز)	
اسلام‌آباد غرب، پاوه، کنگاور، گیلانغرب	استخراج سایر سنگ‌های معدنی (سیلیس، خاک صنعتی، بیتومین، فلدسپات، تالک، سنگ آهک، سنگ لاشه، سنگ گچ، مرمریت)	
روانسر، سرپل ذهاب، کرمانشاه	بازرگانی، خدمات پشتیبان تولید	تجارت

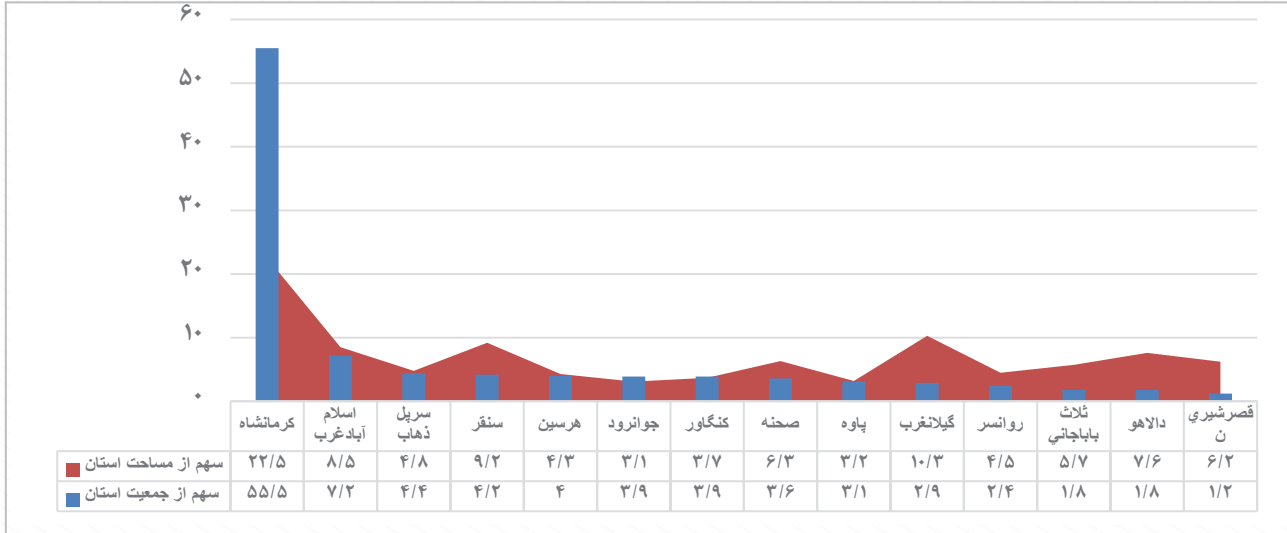
بررسی ساختار مطلوب توسعه صنعت، معدن و تجارت استان به لحاظ آمایش سرزمین حاکی از آن است که رشته فعالیت‌های تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی و تولید فرآورده‌های لاستیکی و پلاستیکی بیشترین فراوانی را در سطح شهرستان‌های استان به لحاظ استعداد استقرار واحد صنعتی دارند. این دو رشته فعالیت در حال حاضر سهم ۳۷ درصدی از صنایع فعال استان را به خود اختصاص داده‌اند.

بخش ۲

مشخصات عمومی استان (جمعیت، مساحت و تخصص‌های عمده استان)

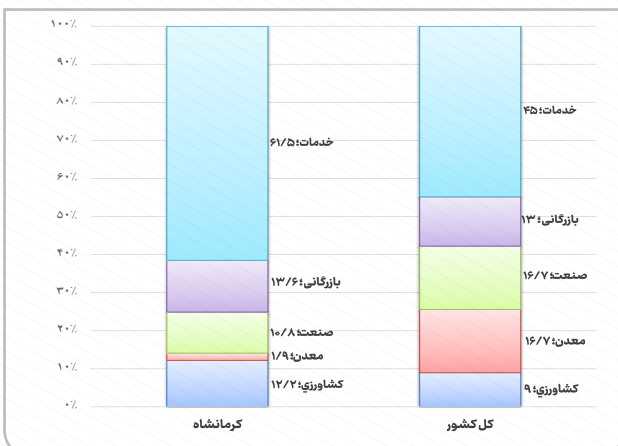
سه‌م از مساحت و جمعیت کل استان

- جمعیت استان کرمانشاه (میلیون نفر): ۲ (سه‌م از کل کشور ۲,۴)
- مساحت استان کرمانشاه (کیلومتر مربع): ۲۵۱۸۶ (سه‌م از کل کشور ۱,۵)

جمعیت و مساحت دو فاکتور اصلی هستند که در بستر زمان و مکان و در کنش متقابل با سطح تکنولوژیکی جوامع، تراکم‌های شهری را رقم می‌زنند؛ بررسی نسبت بین جمعیت و مساحت یکی از نشانه‌های عدم تعادل در مناطق است؛ همانطور که در نمودار مشاهده می‌شود مساحت شهرستان کرمانشاه به عنوان مرکز استان ۲۲,۵ درصد از کل مساحت استان را تشکیل می‌دهد در حالی که ۵۵,۵ درصد جمعیت استان را در خود جای داده است.

سه‌م ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی استان کرمانشاه

سه‌م اشتغال بخش‌های اقتصادی استان کرمانشاه

- بررسی سه‌م اشتغال استان در بخش‌های اقتصادی گویای سه‌م بیشتر در بخش‌های خدمات و کشاورزی است.
- بررسی سه‌م ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی حاکی از آن است که سه‌م بخش‌های خدمات، کشاورزی و بازرگانی استان کرمانشاه نسبت به میانگین کل کشور بالاتر است.

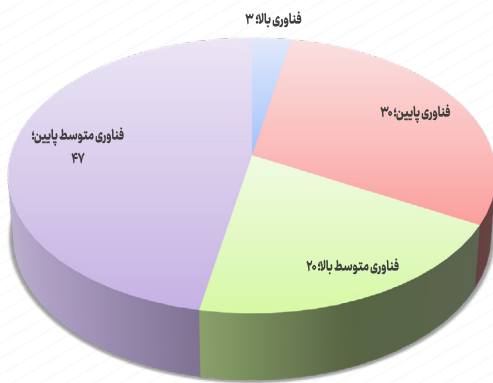

بخش ۳

بررسی شاخص‌های تخصص منطقه‌ای

تعداد کارکنان	ارزش افزوده (میلیارد ریال)	تعداد کارگاه	آمار سال ۱۳۹۸
۲۹۰۳۸۱۶	۴۶۵۰۹۰۰	۲۹۱۴۸	کل کشور
۱۶۰۴۱	۷۵۴۰۴	۲۶۲	کرمانشاه
۰٫۶	۱٫۶	۰٫۹	سهم استان از کل کشور

سطح فناوری صنایع استان کرمانشاه-۱۳۹۸

استان کرمانشاه با سهم ۰٫۹ درصدی از تعداد کارگاه‌های بخش صنعت کشور، سهم ۱٫۶ درصدی از ارزش افزوده و ۰٫۶ از شاغلین صنعت کشور را به خود اختصاص داده است.

سه رشته فعالیت تولید فرآورده‌های غذایی، تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی و تولید فرآورده‌های لاستیکی و پلاستیکی سهم ۶۱٫۷ درصدی از صنایع فعال استان را به خود اختصاص داده‌اند.

۷۷ درصد صنایع استان از فناوری پایین و متوسط پایین برخوردارند.

بررسی اشتغال هر بنگاه به تفکیک رشته فعالیت، حاکی از آن است که در رشته فعالیت‌های تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی، تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی و تولید تجهیزات برقی اشتغال بالای ۱۰۰ نفر به ازای هر کارگاه وجود دارد.

ترکیب تعدادی صنایع موجود استان-۱۳۹۸ / درصد

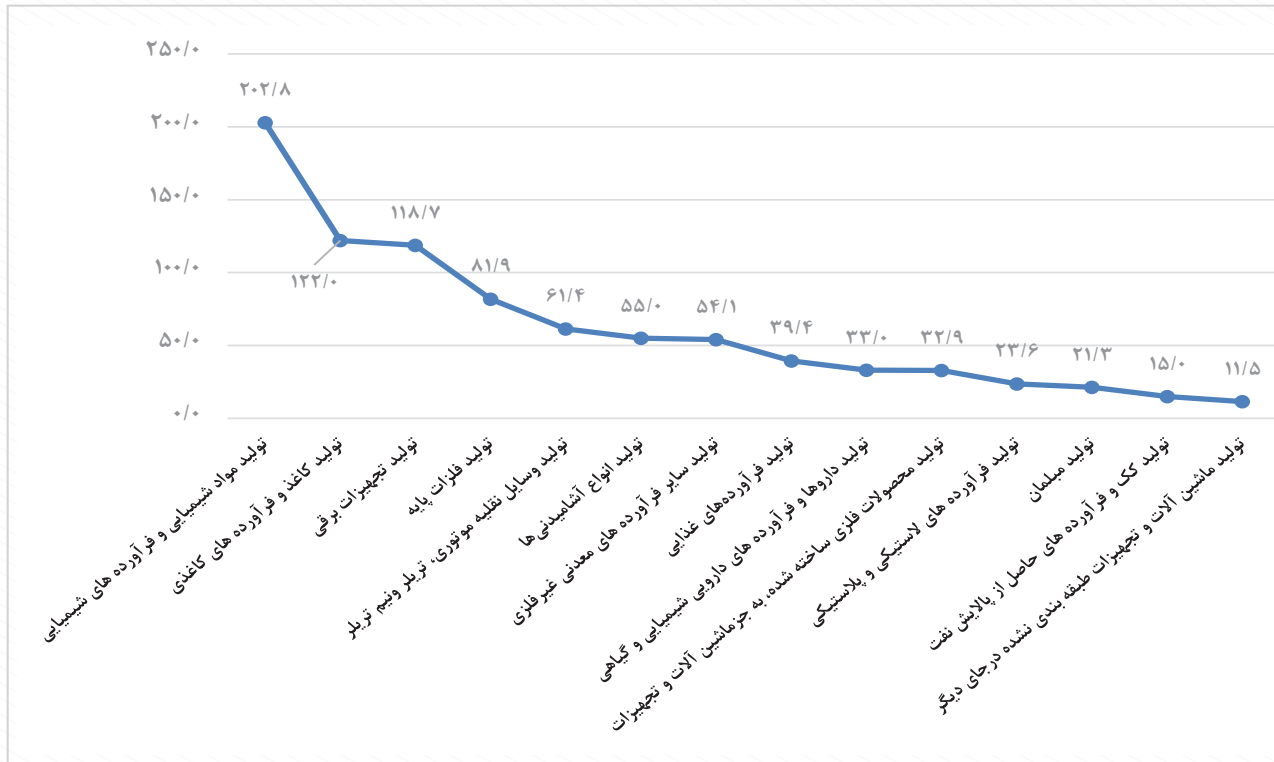

بررسی شاخص های تخصص منطقه ای

بخش ۳

میانگین اشتغال هر بنگاه به تفکیک رشته فعالیت

شاخص ضریب ساختاری استان کرمانشاه ۹۸-۱۳۹۰

عنوان	کشاورزی	معدن	صنعت	بازرگانی	خدمات
کرمانشاه	۱۰۶,۷	۸۶,۶	۹۹,۹	۱۰۲,۴	۹۸,۶
میانگین کل کشور	۱۰۴	۹۶,۷	۱۰۲	۱۰۲,۲	۹۹,۷

بخش ۳

بررسی شاخص‌های تخصص منطقه‌ای

شاخص تغییرات ساختاری، توان اقتصادی و تمرکز ارزش افزوده یک فعالیت اقتصادی را نسبت به سال پایه (۱۰۰) نشان می‌دهد، بدین ترتیب که هر قدر میزان آن نسبت به سال پایه افزایش یافته باشد، بیانگر مقدار وسعت و رشد فعالیت اقتصادی مورد نظر در مقایسه با سایر فعالیت‌ها است. فعالیت‌هایی که در مقایسه با سایر فعالیت‌ها از رشد ارزش افزوده بیشتری برخوردار بوده‌اند و توانسته‌اند توان اقتصادی خود را حفظ کنند یا افزایش دهند، بیش از سایر فعالیت‌ها، تحت تاثیر سیاست‌های اقتصادی با تغییرات ساختاری قرار گرفته‌اند. نتایج محاسبات شاخص ضریب ساختاری استان حاکی از آن است که بخش کشاورزی و بازرگانی به ترتیب بهترین عملکرد بخش‌های اقتصادی استان طی یک دهه منتهی به ۱۳۹۸ را داشته است. ضعیف‌ترین عملکرد مربوط به بخش معدن است که از میانگین کل کشور نیز پایین‌تر است. به جز بخش‌های کشاورزی و بازرگانی استان که در مقایسه با میانگین کل کشور عملکرد بالاتری داشته‌اند، سایر بخش‌ها از میانگین کل کشور عملکرد پایین‌تری داشته‌اند.

ضریب جینی تخصصی شدن منطقه‌ای استان کرمانشاه

۰٫۰۷۶	مقدار شاخص ۱۳۹۸
۰٫۰۶۲۵	متوسط رشد سالانه شاخص طی دوره ۹۸-۱۳۸۱ (درصد)
۱۱٫۱۸	تغییرات طی دوره ۹۸-۱۳۸۱ (درصد)

رشد شاخص تخصصی شدن منطقه‌ای استان (۹۸-۱۳۸۱) / درصد

- ضریب جینی تخصصی شدن منطقه‌ای، عددی بین صفر و یک است که هرچه به یک نزدیکتر، نشان‌دهنده تخصصی شدن بیشتر است. هدف از تخصصی شدن منطقه‌ای آن است که هر منطقه براساس مزیت‌ها و شایستگی‌های خود در چهارچوب سیاست‌های کلان سرزمینی در چند رشته فعالیت از فعالیت‌های اقتصادی، نقش تخصصی ایفا کرده و براساس آن با مناطق دیگر همکاری پیرامونی برقرار کند.
- متوسط رشد سالانه ضریب جینی تخصصی شدن منطقه‌ای، طی دوره ۹۸-۱۳۸۱ در استان کرمانشاه ۰٫۶۲۵ درصد بوده است.
- بررسی روند تغییرات ضریب جینی تخصصی شدن منطقه‌ای براساس برنامه‌های توسعه نیز حاکی از آن است که جز انتهای برنامه پنجم و ابتدای برنامه ششم که روند کاهشی بوده است، در طی سایر برنامه‌ها روند افزایشی قابل مشاهده است.
- ضریب مکانی، معیاری است که نشان می‌دهد رشته فعالیت‌های خاص در یک منطقه نسبت به کل متمرکزتر است؛ بدین ترتیب که در صورتیکه ضریب مکانی یک فعالیت صنعتی از عدد یک بزرگتر باشد نشان‌دهنده فعال و متمرکز بودن این فعالیت صنعتی در منطقه مدنظر نسبت به کل اقتصاد است و بالعکس هر چه میزان ضریب بهره‌مکانی در یک فعالیت صنعتی در منطقه بزرگتر باشد، نشان‌دهنده تخصص بیشتر منطقه مدنظر در آن فعالیت است. نتایج محاسبات ضریب مکانی برای دوره ۱۸ ساله ۹۸-۱۳۸۱ به شرح جدول ذیل است

صنایع کارخانه‌ای پیشرو در استان کرمانشاه

کد آیسیک	توضیحات	۱۳۸۱	۱۳۹۸	ضریب تغییرات طی دوره (درصد)	میانگین ۱۰ سال اخیر
۱۰۸۰	تولید غذای آماده حیوانات	۳,۴۸	۵,۱۳	۵۸,۷۵	۳,۸۱
۲۳۹۴	تولید سیمان، آهک و گچ	۵,۵۲	۶,۲۱	۱۴۱,۹۶	۳,۶۵
۱۰۷۹	تولید سایر فرآورده‌های غذایی طبقه بندی نشده در جای دیگر	۰,۳۴	۵,۴۰	۲۱۹,۶۲	۲,۵۶
۲۳۹۲	تولید مواد ساختمانی از خاک رس	۳,۲۶	۴,۰۷	۱۵۲,۸۲	۱,۸۰

ماخذ: محاسبات تحقیق براساس داده‌های کارگاه‌های صنعتی مرکز آمار ایران

نتایج مطالعات آینده‌پژوهی

بخش ۴

برای شکل‌دهی آینده صنعت، معدن و تجارت در کشور با توجه به ملاحظات آمایش سرزمین، طی مطالعات آینده‌پژوهی ۱۰ پیشران کلیدی ۱. انقلاب صنعتی چهارم، ۲. مسئولیت‌های اجتماعی و تاکید بر رفاه اجتماعی، ۳. نقش دانشگاه‌ها در بخش صنعت، معدن و تجارت، ۴. منابع جدید انرژی، ۵. همگرایی علوم فوتونیک، ۶. تغییرات جمعیت‌شناسی و افزایش شهرنشینی، ۷. سیاست‌های دولت در ابعاد ملی و بین‌المللی، ۸. تغییرات اقلیمی و اثرات زیست‌محیطی، ۹. اقتصاد چرخشی و کربن‌زدایی و ۱۰. مدیریت آب در فرآیندهای صنعتی و معدنکاری شناسایی شدند. در ادامه نتایج تحلیل شاخص تمرکز با استفاده از داده‌های پیشین و همچنین نتایج پرسشنامه تکمیل شده توسط خبرگان استانی با توجه به روندهای جهانی آینده موثر بر بخش صنعت، معدن و تجارت طی دوره ۱۰ ساله پیش‌رو در جدول ذیل آورده شده است.

نام استان	نتایج شاخص تمرکز		نتایج پرسشنامه (افق ۱۴۱۴)	
	رشته فعالیت‌های در حال رشد	رشته فعالیت‌های در حال افول	رشته فعالیت‌های کلیدی	رشته فعالیت‌های تضعیف شده
کرمانشاه	تولید غذای آماده حیوانات	تولید کود شیمیایی و ترکیبات نیتروژن	تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی	تولید پوشاک
	تولید سیمان، آهک و گچ	تولید الیاف مصنوعی	تولید مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی	چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط شده
	تولید سایر فرآورده‌های غذایی طبقه بندی نشده در جای دیگر	تولید قند و شکر	تولید انواع آشامیدنی‌ها	تولید کک و فرآورده‌های حاصل از پالایش نفت
	تولید مواد ساختمانی از خاک رس	تولید روغن‌ها و چربی‌های گیاهی و حیوانی، بجز روغن ذرت	تولید منسوجات	تولید داروها و فرآورده‌های دارویی شیمیایی و گیاهی
	تولید سایر سیم‌ها و کابل‌های الکترونیکی و برقی	تولید فرآورده‌های آسیاب غلات	تولید کاغذ و فرآورده‌های کاغذی	ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری

جمع بندی

استان کرمانشاه ۱٫۵ درصد از مساحت کشور و ۲٫۴ درصد از جمعیت کشور را به خود اختصاص داده است. سهم این استان از ارزش افزوده کشوری در بخش صنعت حدود ۱٫۶ درصد و در بخش معدن ۰٫۱ درصد بوده است. از مهمترین زیرساخت‌های کلیدی در حوزه تولید (صنعتی، معدنی) استان کرمانشاه می‌توان به ۲۰ ناحیه و شهرک صنعتی اشاره داشت. همچنین از منظر تعداد واحدهای صنعتی ۶۱٫۷ درصد صنایع استان تنها در سه رشته فعالیت تولید فرآورده‌های غذایی، تولید سایر فرآورده‌های معدنی غیرفلزی و تولید فرآورده‌های لاستیکی و پلاستیکی مشغول به فعالیت هستند. ضمن آنکه ۵۷ درصد از مجموع واحدهای صنعتی استان نیز در شهرستان کرمانشاه استقرار دارند.

